

RUIMTELIJKE SOCIALISERING: GRENZEN, GEOPOLITIEK EN IDENTITEITEN

In Finland is de politieke geografie sterk vertegenwoordigd, met Anssi Paasi als bekendste auteur. Hij stond aan de wieg van critical border studies en van de nieuwe regionale geografie. Zijn boek *Territories, Boundaries and Consciousness* uit 1996 bracht twee processen (grensvorming en regiovorming) bij elkaar in een indrukwekkende studie van de ontwikkeling van de Finse nationale identiteit in de schaduw van de verplaatsing van de grens tussen Finland en de Sovjet-Unie aan het einde van de Tweede Wereldoorlog.

In 1987, toen Anssi Paasi aan zijn veldwerk begon in Värtsilä – een industriële gemeente die door de nieuwe grens in twee werd gedeeld – was de grens met de Sovjet-Unie potdicht. Ook was de grens symbolisch erg geladen: het was de scheiding tussen het kapitalistische en het communistische systeem. De Finse positie tijdens de Koude Oorlog was fascinerend voor politiek-geografen. Finland is door omstandigheden ook een belangrijke plek in mijn persoonlijke geografie: sinds 1981 kom ik er regelmatig en ik ben goed bekend met de verhalen over de naoorlogse verplaatsing van de grens en van de bevolking uit Karelië. In de jaren 80 bracht ik een zomer door in Noord-Karelië (ten noordoosten van Värtsilä), toen aan de uiterste rand van de Vrije Wereld. Daarom las ik Paasi's boek met rode oren. Het boek bleek nog meeslepender dan verwacht,

vanwege de empirische én de theoretische diepte. Bovendien was het bezielend om te zien dat theoretische vernieuwing ook van buiten de Verenigde Staten of Groot-Brittannië kon komen en een impact kon hebben op internationale academische debatten. Over de kwestie van de hegemonie van de Angelsaksische geografen in de internationale geografie heeft Paasi ook geschreven.

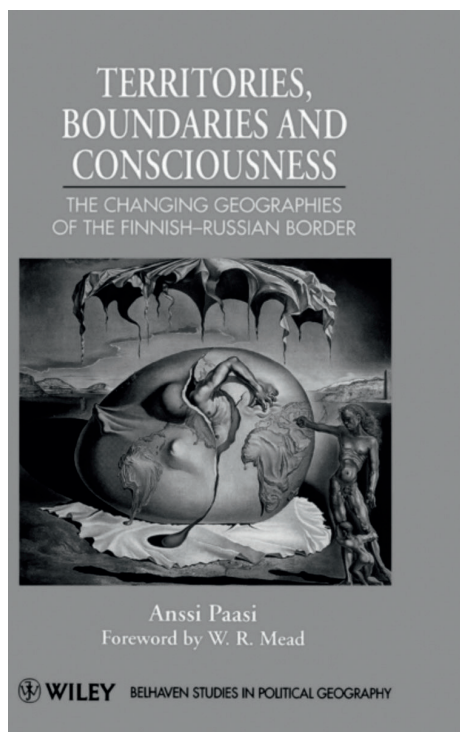
Buitengewoon rijk aan Paasi's boek is zijn conceptuele discussie over de productie van ruimte (met ruimtelijke elementen als grenzen en regio's) en de ruimtelijke socialisering op verschillende schaalniveaus (zoals nationalisme, nationale identiteiten en lokale ervaringen van de grens). Hij documenteert uitgebreid hoe de deling tussen 'wij' en 'zij' door socialisering wordt vormgegeven en hoe veranderlijk deze deling is. Dit staft hij empirisch met een studie over de rol van de grens en het territorium in de vorming van de Finse nationale identiteit en de relatie met Rusland (later de Sovjet-Unie en daarna opnieuw Rusland) voor en na de onafhankelijkheid in 1917. Daarna zoomt hij in op de lokale schaal, met zijn interpretatieve studie over lokale ervaringen van nationale en andere identiteiten en de grens in Värtsilä. De meerschalligheid van de analyse was toen ook buitengewoon vernieuwend.

In de laatste hoofdstukken neemt hij de omwentelingen aan het einde van zijn veldwerk in beschouwing: het einde van de Sovjet-

Unie, de opening van de grens waardoor Finse vluchtelingen na 45 jaar hun verlaten dorp weer kunnen bezoeken, de economische crisis waarin Finland gestort is door het verlies van de brugfunctie tussen Oost en West, en uiteindelijk de toetreding tot de Europese Unie (net voor het verschijnen van het boek). Sindsdien is de relatie met Rusland weer vaak veranderd. De relatie tussen de EU

en Rusland is nu erg gespannen, terwijl op lokaal niveau sinds 2000 een grensoverschrijdende regionale samenwerking bestaat: Euroregio Karelia, genoemd naar het betwist gebied tussen beide landen.

Het boek is nog steeds een aanrader voor geografen die zich met identiteiten bezighouden en meer specifiek met grensvorming en regiovorming, vanwege de indrukwekkende vervlechting van theorie en empirie. Veel van de conceptualisatie die Paasi toen ontwikkelde is echter zo gemeengoed geworden dat de oorspronkelijke vernuftigheid van het boek wellicht niet meer opvalt.

Literatuurselectie

- Paasi, A. (1996). *Territories, Boundaries and Consciousness; The Changing Geographies of the Finnish-Russian Border* (Bellhaven Studies in Political Geography). Chichester: John Wiley.
- Newman, D., & Paasi, A. (1998). Fences and neighbours in the postmodern world: boundary narratives in political geography. *Progress in Human Geography*, 22(2), 183-207.
- Paasi, A. (1986). The institutionalization of regions: A theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia*, 164(1), 105-146.
- Paasi, A. (2015). Academic capitalism and the geopolitics of knowledge. In J. Agnew, V. Mamadouh, A. Secor, & J. Sharp (Eds.), *The Wiley-Blackwell Companion to Political Geography* (pp. 507-523). Chichester: Wiley Blackwell.

Virginie Mamadouh (v.d.mamadouh@uva.nl) is universitaire hoofddocente Politieke en Culturele Geografie aan de Universiteit van Amsterdam